

Humanitární pomoc České republiky Deset let z pohledu nevládních neziskových organizací

Tato publikace vychází s podporou OP VK projektu Síť spolupráce
při výzkumu MEO, reg.č. CZ.1.07/2.4.00/31.0027

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

**Humanitární pomoc České republiky
Deset let z pohledu nevládních
neziskových organizací**

Zpracováno: srpen – září 2013

FoRS – České fórum pro rozvojovou spolupráci
Zájmové sdružení právnických osob zabývajících se rozvojovou
spoluprací, rozvojovým vzděláváním a humanitární pomocí
Vladislavova 1460/12, 110 00 Praha 1

www.fors.cz

Tel.: +420 222 522 480

E-mail: info@fors.cz

Registrace č. 56/2150/02 na Magistrátu hl. města Prahy, oddělení
občansko-správních agend ze dne 7. 10. 2002, IČ: 71010114

Název titulu:

Humanitární pomoc České republiky

Deset let z pohledu nevládních neziskových organizací

Autoři:

Zuzana Sládková (1., 2. a 3. kapitola)

Katarína Šrámková (4. kapitola)

Studie byla připomínkována členy pracovní skupiny FoRS pro
humanitární pomoc.

Vydavatel:

Vydala Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta, katedra politologie

Tisk:

ASTRON studio CZ, a.s., Veselská 699, 199 00 Praha 9 – Letňany

Rok a místo vydání:

2013, Praha

► Poděkování

Poděkování

Rády bychom na tomto místě poděkovaly za spolupráci kolegům z organizací ADRA ČR, Charita ČR a Člověk v tísni, kteří nám poskytli podklady a informace, bez nichž by nebylo možné vypracovat 4. kapitolu této studie. Za čas a ochotu konkrétně děkujeme projektové manažerce ADRA ČR Martině Mandové, koordinátorce zahraničních projektů ADRA ČR Kateřině Kodysové, programové manažerce pro Haiti Charity ČR Michaele Kupkové, projektové manažerce pro Haiti Charity ČR Petře Binderové a řediteli Sekce humanitární pomoci a rozvojové spolupráce společnosti Člověk v tísni Janu Mrkvičkovi.

Za přínosné komentáře také děkujeme Haně Volné, zástupkyni ředitelky Odboru pro rozvojovou spolupráci a humanitární pomoc MZV ČR.

Úvod.....	8
1. Vývoj české humanitární pomoci po vstupu do EU	10
2. Současný systém poskytování humanitární pomoci ze strany ČR....	12
3. Humanitární pomoc ČR v mezinárodním kontextu.....	20
4. Humanitární pomoc vybraných českých nevládních neziskových organizací na Haiti v období 2010–2013	27
Závěr.....	35
Seznam použitých zdrojů.....	38
Seznam zkratek a akronymů	42
Seznam tabulek, grafů a příloh.....	44

► Metodologie

První tři kapitoly této studie byly vypracovány na základě analýzy klíčových dokumentů a zpráv Ministerstva zahraničních věcí České republiky (MZV ČR) a Generálního ředitelství Evropské Komise pro humanitární pomoc (ECHO), týkajících se české a evropské humanitární pomoci.

Jednalo se o analýzu Zákona o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci (Zákon č. 151/2010 Sb.), platného od 1. července 2010, který ukotvuje současnou formu systému humanitární pomoci České republiky (ČR) a od kterého se taky odvíjí současná Koncepce zahraničí rozvojové spolupráce ČR na období 2010-2017. Analyzovány dále byly jednotlivé Operační strategie humanitární pomoci ČR, které MZV ČR vypracovává pravidelně od roku 2009. Pro zmapování české humanitární pomoci do zahraničí byly také prostudovány Výroční souhrny humanitární pomoci ČR z let 2004 až 2012, tedy od vstupu ČR do Evropské unie (EU). Z materiálů ECHO byla pro potřeby studie použita data z výročních zpráv ECHO a partnerských smluv ECHO s nevládními neziskovými organizacemi (NNO), a to za období 2004-2012.

Čtvrtá kapitola, popisující humanitární pomoc vybraných českých NNO (ADRA ČR, Charita ČR, Člověk v tísni) na Haiti, byla vypracována na základě informací a dat k příslušným projektům humanitární pomoci na Haiti po zemětřesení v roce 2010 a hurikánu v roce 2012 poskytnutých ze strany NNO formou dotazníků. Doplnující data a upřesnění byla získána také z internetových stránek NNO či prostřednictvím další komunikace.

Studie byla připomínkována členy pracovní skupiny FoRS pro humanitární pomoc.

V lednu 2010 bylo Haiti zasaženo devastujícím zemětřesením s epicentrem při městě Léogâne – 25 km západně od hlavního města Port-au-Prince. Bylo postiženo kolem 3,5 milionů Haitanů, více než 220 000 lidí při zemětřesení zahynulo.¹ Haiti okamžitě požádalo o pomoc ostatní země světa, které zareagovaly poskytnutím humanitární pomoci ve formě finančních prostředků, vlastních záchranářských a lékařských týmů. Mezi zeměmi, které pomohly Haiti, byla i Česká republika. Haiti se v roce 2010 stalo hlavním příjemcem humanitární pomoci v celkové výši 58,12 mld.²

Zemětřesení na Haiti je jednou z mnoha humanitárních krizí, které se staly za posledních deset let. Odpověď na humanitární krizi ve formě humanitární pomoci je v současné době neodmyslitelnou součástí globálního dění. Humanitární pomoc je vyjádřením solidarity mezi lidmi a zeměmi.

Humanitární krizí chápeme události nebo sled událostí, které představují zásadní hrozbu pro zdraví, ochranu, bezpečnost a blaho obce nebo jiné velké skupiny lidí, většinou v rozsáhlé oblasti. Mezi humanitární krize patří přírodní katastrofy, lidmi způsobené katastrofy, ozbrojené konflikty a dlouhodobé (komplexní) humanitární krize.³

Studie „Humanitární pomoc České republiky – Deset let z pohledu neziskových organizací“ poskytuje pohled na deset let oficiální humanitární pomoci České republiky od jejího vstupu do Evropské unie. Je třeba zdůraznit, že tato studie nemapuje vývoj humanitární pomoci České republiky v dřívějším období – zejména v 90. letech 20. století. To ale neznamená, že ČR na poli humanitární pomoci nepůsobila aktivně – ČR v roce 1995 vstoupila do Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD), čímž mimo jiné přijala závazek poskytovat rozvojovou a humanitární pomoc, což naplnila obnovením svého programu zahraniční rozvojové spolupráce (ZRS) a humanitární pomoci (HP) již v roce

► Úvod

1996. Právě v té době vznikala řada nevládních neziskových organizací posléze působících v humanitární pomoci, rozvojové spolupráci a podpoře demokracie

Humanitární politika ČR prošla zásadními změnami, které vedly k její profesionalizaci a dosáhnutí standardů ostatních členských zemí EU. Poslední kapitola je ukázkou, jak hlavní aktéři humanitární pomoci ČR (Ministerstvo zahraničních věcí ČR a vybrané české nevládní neziskové organizace) pomáhaly právě po zemětřesení na Haiti, popsáném výše. Cílem této studie přitom není komplexní zmapování ani hluboká analýza dopadů projektů humanitární pomoci vybraných českých NNO na Haiti.

1 Disasters Emergency Committee: <http://www.dec.org.uk/haiti-earthquake-facts-and-figures>

2 Global Humanitarian Assistance: <http://www.globalhumanitarianassistance.org/countryprofile/haiti> (pro přepočítání z USD na CZK byl použit kurz ČNB k 31. 12. 2010)

3 Humanitarian Coalition: What is humanitarian crisis.

► 1. Vývoj české humanitární pomoci po vstupu do EU

Významným mezníkem humanitární pomoci ČR byl samotný vstup země do Evropské unie (EU), kterým se ČR stala společně s ostatními státy EU a institucemi EU největším poskytovatelem humanitární pomoci. ČR musela při vstupu do EU změnit nejen poskytování humanitární pomoci, ale i rozvojové spolupráce, a tak vláda dne 31. března 2004 přijala Usnesení č. 302 o zásadách pro poskytování zahraniční spolupráce po vstupu ČR do EU. Tyto zásady upravují zejména pravomoci ministra zahraničních věcí, který po dohodě s ministrem vnitra a posouzení situace může poskytnout jednorázovou humanitární pomoc do výše 5 mil. Kč. Vláda rozhoduje o poskytnutí pomoci nad 5 mil. Kč. Toto rozhodnutí vedlo k ad hoc alokacím finančních prostředků většinou využívaných jako okamžitá pomoc.

Od vstupu do EU si ČR prošla několika fázemi zefektivňování poskytování humanitární pomoci. Již v roce 2006 se oficiálně přihlásila k principům tzv. Dobrého humanitárního dárcovství a v roce 2007 k Evropskému konsensu o humanitární pomoci, na jehož vzniku aktivně participovala jako člen Rady EU.

Významným rokem byl rok 2009, kdy došlo k několika změnám jak na úrovni EU, tak na úrovni ČR. V první polovině roku 2009 se konalo České předsednictví v Radě EU, během kterého se vytvořila nová pracovní skupina Rady EU pro humanitární a potravinovou pomoc (COHAFA). Jejím vytvořením došlo k oddělení rozvojové a humanitární agendy EU. ČR v tomto roce poprvé přijala Operační strategii humanitární pomoci ČR, což se dá považovat jako první krok k profesionalizaci. V souvislosti s operační strategií Ministerstva zahraničních věcí České republiky (MZV) poprvé vypsaloby výběrové dotační řízení na projekty humanitární pomoci v zemích zasažených komplexní humanitární krizí. Konkrétně se jednalo o krize v zemích Afrického rohu, v Konžské demokratické republice, Myanmaru/Barmě a na Srí Lance, kde české neziskové organizace implementovaly 8 projektů ve výši téměř 20 mil. Kč.

► 1. Vývoj české humanitární pomoci po vstupu do EU

Dne 1. července 2010 vstoupil v platnost Zákon o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí (Zákon č. 151/2010 Sb.), čímž se završila transformace systému zahraniční rozvojové spolupráce a humanitární pomoci. Zákon zakotvil definici humanitární pomoci a vymežil pravomoci Ministerstva zahraničních věcí a Ministerstva vnitra při jejím poskytování.

Od července 2012 předsedala dvanáct měsíců ČR společně s Dánskem neformální globální iniciativě Dobrého humanitárního dárcovství. Jednou z českých priorit byla návaznost humanitárních a rozvojových aktivit, v rámci které ČR představila příklady dobré praxe, vč. několika od českých nevládních organizací.⁴ Rok 2012 přinesl významnou změnu pro nevládní organizace, a to novelizaci zákona o veřejných sbírkách s účinností od 1. července 2012. Mezi největší změny této novelizace patří zrychlení zahájení sbírky v případě mimořádných událostí, jako jsou humanitární krize.

Česká republika přes MZV mezi lety 2004 až 2012 poskytla 758,7 mil. Kč na humanitární pomoc. Za posledních deset let si humanitární pomoc ČR prošla od přerozdělování pomoci ministrem zahraničních věcí až k vytvoření systému poskytování humanitární pomoci se zavedeným programováním porovnatelnému s jinými zeměmi vyspělých donorů. Následující kapitola se zabývá současným systémem a jeho fungováním.

4 MZV ČR: Dobré humanitární dárcovství – předsednictví ČR.

► 2. Současný systém poskytování humanitární pomoci ze strany ČR

Současná forma systému humanitární pomoci ČR se ukotvila přijetím Zákona o zahraniční rozvojové spolupráce a humanitární pomoci (Zákon č. 151/2010 Sb.), platným od 1. července 2010. Zákon definoval humanitární pomoc, její dělení, způsoby pomoci a vyjasnil role hlavních aktérů, zejména pravomoci MZV.

Zákon v § 2 **vymezuje humanitární pomoc (HP)** jako pomoc „poskytovanou do zahraničí – souhrn činností hrazených ze státního rozpočtu, jejichž cílem je zamezit ztrátám na životech a újmě na zdraví, zmírnit utrpení a obnovit základní životní podmínky lidí po vzniku mimořádných událostí, jakož i zmírňovat dlouhodobě trvající následky mimořádných událostí a předcházet jejich vzniku a negativním následkům“. Tato definice vychází z mezinárodních definicí humanitární pomoci. Bohužel je velmi technická a ambiciózní, co se týče dosažení cílů, v porovnání s finančními zdroji, kterými Česká republika disponuje. Zákon postrádá přihlášení České republiky k hodnotám solidarity (jako například slovenský zákon č. 617/2007 Z.z. par.2 odst. f), což by lépe vyjádřilo současný stav.

Formy humanitární pomoci jsou definované v § 4 Zákona č. 151/2010 Sb. jako materiální pomoc, záchranářská pomoc, peněžní dary do zahraničí, příspěvky mezinárodním organizacím a integračním seskupením a projekty humanitární pomoci. Již před přijetím zákona začalo MZV každoročně vypracovávat tzv. operační strategie humanitární pomoci, které mají shrnout zaměření humanitární pomoci v nadcházejícím roce vycházejíce se závazků a aktuálních humanitárních potřeb. Operační strategie ale trochu pozměňují (seskupují) formy humanitární pomoci a dělí je na:⁵

- 1) finanční (příspěvky mezinárodním organizacím, dotace českým neziskovým organizacím, dary zahraničním neziskovým a jiným institucím);
- 2) materiální (v ČR v součinnosti s generálním ředitelstvím Hasičského

► 2. Současný systém poskytování humanitární pomoci ze strany ČR

záchranného sboru – GŘ HZS);

3) expertní (v ČR rovněž v součinnosti s GŘ HZS).

Tyto formy humanitární pomoci se uplatňují odlišně v různých fázích pomoci. Finanční pomoc se využívá ve všech fázích pomoci – **okamžité pomoci, časně rehabilitace a fáze obnovy**. Zato materiální a expertní forma pomoci se uplatňuje zejména v první fázi – okamžité pomoci.

Při poskytování humanitární pomoci se ČR řídí **zásadami Dobrého humanitárního dárcovství**⁶, které představují čtyři základní principy pro poskytování humanitární pomoci vyspělých dárců. Těmito principy jsou⁷:

- lidskost: zásadním cílem HP je záchrana životů a snížení utrpení lidí;
- nestrannost: HP se poskytuje výhradně na základě identifikovaných potřeb, bez rozlišování mezi příjemci podle jiných kritérií;
- neutralita: v ozbrojených či jiných konfliktech se pomoc nepřiklání k žádné ze sporných stran;
- nezávislost: cíle pomoci nejsou pod vlivem politických, ekonomických ani jiných zájmů dárce ani příjemce

ČR po svém vstupu do EU průměrně plánuje na humanitární pomoc 70 mil. Kč. Jak ukazuje Tabulka 1, výsledné vynaložené **prostředky** se mohou lišit v závislosti na humanitárních krizích. Příkladem je rok 2005, kdy vláda vyčlenila 110 mil. Kč (z toho 65 mil. Kč bylo v gesci MZV) na odstraňování následků zemětřesení v jihovýchodní Asii (Pákistánu) dne 8. října 2005.

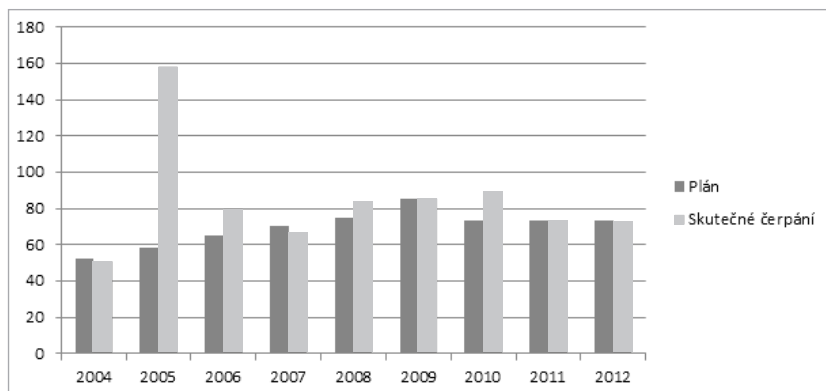
5 MZV: Operační strategie humanitární pomoci na rok 2011.

6 K Deklaraci Dobrého humanitárního dárcovství se ČR přihlásila v roce 2006.

7 MZV: Humanitární pomoc – základní přehled.

► 2. Současný systém poskytování humanitární pomoci ze strany ČR

Tab. 1: Plánované a skutečné čerpání prostředků na humanitární pomoc v gesci MZV (v mil. Kč)

Zdroj: MZV: Humanitární pomoc ČR v letech 2004 až 2012

Humanitární pomoc ČR se od vstupu do EU vysoce profesionalizovala. Do roku 2009 o poskytnutí humanitární pomoci rozhodoval ministr zahraničních věcí na základě posouzení konkrétní situace, případně vláda, když se jednalo o poskytnutí pomoci nad 5 mil. Kč.⁸ To, jak **systém humanitární pomoci ČR** po roce 2009 funguje, si ukážeme na příkladu roku 2012, ke kterému máme data ze všech stádií od plánování až po reportování vládě.

Více informací a aktuální výzvy pro humanitární dotační řízení najdete na webu MZV.

Od roku 2009 vypracovává MZV Operační strategii humanitární pomoci ČR na následující rok. Tento dokument kromě definování pojmů mapuje globální humanitární výzvy a potřeby a předběžný návrh čerpání humanitárního rozpočtu. Operační strategie pro rok 2012 byla schválena 10. ledna 2012.

► 2. Současný systém poskytování humanitární pomoci ze strany ČR

MZV se při přípravě Operační strategie opírá o tři hlavní humanitární výzvy: a) Konsolidovaná humanitární výzva OSN⁸, která v roce 2012 zahrnovala výzvy na financování humanitárních potřeb 51 mil. lidí v hodnotě 146,7 mld. Kč v celkem 16 zemích; b) Humanitární výzva Mezinárodního výboru Červeného kříže (ICRC)¹¹, která obsahovala požadavky na financování operací

zejména ve prospěch vnitřně vysídlených lidí a uprchlíků v konfliktních zemích ve výši 20,2 mld. Kč; c) Operační strategie Generálního ředitelství EK pro humanitární pomoc (DG ECHO)¹³, která přerozdělovala základní rozpočet ve výši 840 mil. EUR (21,1 mld. Kč) se zaměřením na země Subsaharské Afriky. ČR do rozpočtu ECHO přispívá v rámci svého příspěvku do rozpočtu EU. Je vhodné též uvést, že MZV při přípravě operační strategie konzultuje její priority i s nevládními neziskovými organizacemi, a to prostřednictvím platformy FoRS – Českého fóra pro rozvojovou spolupráci. MZV je otevřené diskusi s NNO a jejich návrhům, které ve velké míře zohledňuje.

Operační dokumenty humanitární pomoci ČR

- Operační strategie humanitární pomoci ČR na nadcházející rok
- Střednědobé hodnocení čerpání rozpočtu na humanitární pomoc v daném roce
- Humanitární pomoc v předcházejícím roce
- Informace o ZRS za předcházející rok
- Plán a Střednědobý výhled ZRS ČR

8 MZV: Zásady pro poskytování zahraniční pomoci (usnesení vlády č. 153/1995 ve znění usnesení vlády č. 302/2004).

9 UN OCHA: <http://www.unocha.org/cap>

10 Pro přepočítání z USD na Kč byl využit kurz ČNB k 31.12.2012

11 ICRC: <http://www.icrc.org/eng>

12 Pro přepočítání z CHF na Kč byl využit kurz ČNB k 31.12.2012

► 2. Současný systém poskytování humanitární pomoci ze strany ČR

Schválením operační strategie se rozhodlo o přerozdělení 73 mil. Kč vyčleněných na humanitární pomoc ČR v Plánu ZRS ČR na rok 2012. Už v prosinci 2011 byla vyhlášena výzva na předložení námětů ve dvou dotačních výběrových řízeních – komplexní krize v celkové výši 16 mil. Kč (Afgánistán, Myanmar/Barma, Konžská demokratická republika, Jižní Súdán) a obnova po katastrofách v celkové výši 8 mil. Kč (Africký roh, Pákistán). 13 mil. Kč bylo ponecháno na nečekané humanitární krize. Na projekty rychlého dopadu Provinčního rekonstrukčního týmu v afghánské provincii Lógar bylo vyčleněno 3 mil. Kč. Na výzvy OSN a Mezinárodního červeného kříže vyčlenila ČR 15 mil. Kč. Operační program mapuje také účelové příspěvky do mezinárodních organizací, a to ve výši 15 mil. Kč.

V polovině roku schvaluje MZV ČR, po předchozím předložení pro informaci Radě pro ZRS, Střednědobé hodnocení čerpání rozpočtu na humanitární pomoc. Toto hodnocení bylo v roce 2012 schváleno v srpnu 2012 a reportovalo již čerpaných 41,69 mil. Kč (57,1%) rozpočtu na rok 2012 a zároveň navrhlo čerpání zbylých prostředků.

V březnu 2013 předložilo MZV zprávu o čerpání prostředků na humanitární pomoc ČR vládě. Celkem MZV vyčerpalo 99,75 % prostředků a podpořilo 33 humanitárních projektů v 21 zemích.¹⁴ Dotační řízení pro české NNO pro rok 2013 vyhlásilo MZV v prosinci 2012. Kromě výzvy na projekty humanitární pomoci v zemích s komplexní krizí bylo v reakci na rostoucí potřeby obyvatelstva Sýrie a syrských uprchlíků v regionu vyhlášeno i dotační řízení na pomoc Sýrii. Na tom je vidět, že MZV ještě před skončením jednoho cyklu humanitární pomoci začíná připravovat cyklus další.

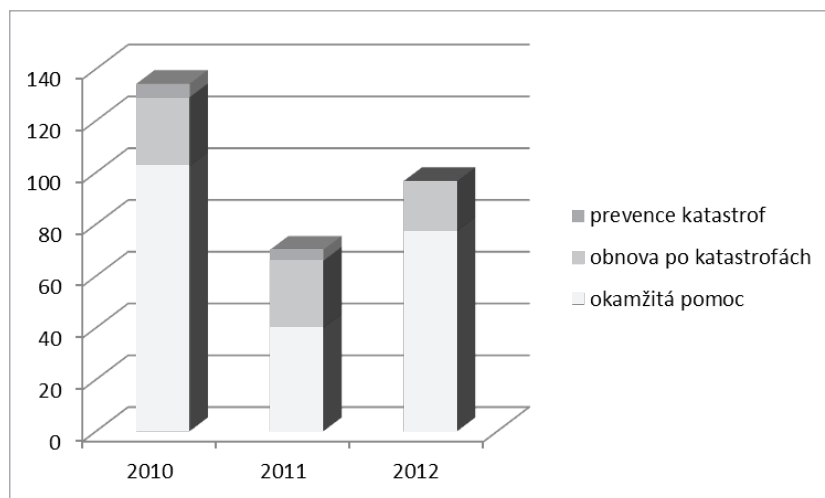
Zpráva o čerpání prostředků na humanitární pomoc ČR je použita jako podklad pro Informaci o ZRS ČR, kterou musí MZV každoročně do konce června předložit vládě. Schvalování alokování prostředků se uskuteč-

► 2. Současný systém poskytování humanitární pomoci ze strany ČR

ňuje do konce května, kdy MZV předkládá vládě Plán ZRS ČR na následující rok a Střednědobý výhled na následující tři roky.

Informace o ZRS ČR poskytuje ucelený pohled na výdaje ČR, a to jak na rozvojovou spolupráci, tak na humanitární pomoc. Vykazuje se nejen humanitární pomoc v režii MZV, ale i jiných státních orgánů a univerzit započitatelných dle OECD/DAC jako bilaterální pomoc. V roce 2012 vykázala ČR na humanitární pomoc celkově 96,67 mil. Kč, z toho bylo v gesci MZV ČR jenom 72,8 mil. Kč a zbylá suma byla použita na projekt MEDEVAC v gesci Ministerstva vnitra a Ministerstva zdravotnictví.

Tab. 2: Humanitární pomoc ČR vykazovaná dle metodologie DAC/OECD (v mil. Kč)

Zdroj: MZV: Informace o ZRS ČR za léta 2010, 2011 a 2012

13 ECHO: http://ec.europa.eu/echo/policies/strategy_en.htm

14 MZV: Informace o ZRS ČR za rok 2012

► 2. Současný systém poskytování humanitární pomoci ze strany ČR

Dle Zákona o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci je MZV hlavním **aktérem humanitární pomoci ČR** zodpovědným za koncepční stránku humanitární pomoci, jakož i za vypisování dotací pro NNO a hodnocení projektů. MZV dle zákona poskytuje humanitární pomoc do států mimo Evropskou unii a Evropský hospodářský prostor a rozhoduje o jejím rozsahu a formě. Při rozhodování o poskytování materiální a zá-

chranařské pomoci postupuje v součinnosti s Ministerstvem vnitra, které slouží jako kontaktní místo pro vyžádání humanitární pomoci do zahraničí. Zákon ale nevylučuje, že postižené země mohou požádat o pomoc diplomatickou cestou. Podle zákona, Ministerstvo vnitra (MV) poskytuje humanitární pomoc do členských států EU a jiných států tvořících Evropský hospodářský prostor a rozhoduje o jejím rozsahu a formě. O poskytnutí humanitární pomoci informuje MZV. Důležité je zdůraznit, že MV nedisponuje samostatným rozpočtem na humanitární pomoc. Při poskytování humanitární pomoci se MZV koordinuje s institucemi EU a Ministerstvo vnitra informuje mezinárodní organizace o možnostech a prostředcích ČR pro poskytnutí humanitární pomoci. Takto nastavené přerozdělení kompetencí mezi oběma ministerstvy vyvolává otázky týkající se efektivity procesů. Koordinace obou institucí je velice důležitá a její zvládnutí ovlivňuje samotný výsledek intervence ČR.

Poskytnutí okamžité pomoci například při přírodní katastrofě probíhá v **pěti fázích**. V první fázi obdrží Ministerstvo vnitra nebo Ministerstvo

**Internetové zdroje
s aktuálními informacemi
o humanitárních krizích:**

www.reliefweb.int – obsahuje informace o komplexních krizích a přírodních katastrofách (UN OCHA)
www.irinnews.org – profily zemí subsaharské Afriky, Blízkého východu a centrální Asie (Integrated Regional Information Networks)
www.alertnet.org – Alertnet od Reuters poskytuje nejnovější informace o humanitárních krizích

► 2. Současný systém poskytování humanitární pomoci ze strany ČR

zahraničních věcí informaci o přírodní katastrofě od mezinárodních organizací, zastupitelského úřadu nebo přímo od postiženého státu. Obě ministerstva událost vyhodnotí a zhodnotí možnost formy humanitární pomoci. Po vyhodnocení situace může ministr zahraničních věcí rozhodnout o uvolnění finančních prostředků nebo ministr vnitra po konzultaci s ministrem zahraničních věcí o vyslání záchranné nebo materiální pomoci. V další fázi nastává aktivace sil a prostředků. Materiální a záchrannou pomoc řídí pracovní skupina štábu Ministerstva vnitra – Generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR. V poslední fázi probíhá implementace záchranných prací v postižené zemi. MZV se může rozhodnout poskytnout peněžní dar české nebo lokální neziskové organizaci, mezinárodní organizaci nebo přímo do rozpočtu postiženého státu.

► 3. Humanitární pomoc ČR v mezinárodním kontextu

ČR je aktivní na mezinárodní úrovni v několika klíčových organizacích, jejichž aktivity podporuje formou povinných příspěvků nebo poskytovaním cílených účelových příspěvků. Zapojení ČR do mezinárodních organizací se řídí Strategii mnohostranné rozvojové spolupráce České republiky na období 2013–2017, dle které se poskytují příspěvky vybraným organizacím s přidanou hodnotou a se strategickým významem pro ČR. Tab. 3 zobrazuje přehled příspěvků ČR v letech 2009–2012 s konkrétními ukázkami podpořených projektů.

Tab. 3: Zapojení ČR do mezinárodních humanitárních organizací (kromě ECHO) v letech 2009–2012

	UN OCHA	WFP	UNHCR
2009		5 mil. Kč na projekt WFP v Ugandě	10 mil. Kč na humanitární pomoc interním přesídlencům v Pákistánu a uprchlíkům v Etiopii
2010		3 mil. Kč na humanitární projekty WFP pro hladovějící obyvatele Nigeru a Čadu.	3 mil. Kč program UNHCR pro afghánské uprchlíky v Íránu
2011	peněžní dar ve výši 2 mil. Kč	V roce 2011 poskytla ČR do rozpočtu WFP peněžní dar ve výši 1 mil. Kč na humanitární projekt – twinningová spolupráce s Brazílií při dodávce potravinové pomoci na Haiti. Dále ČR poskytla prostřednictvím WFP humanitární pomoc do západní Afriky (Burkina Faso a Pobřeží slonoviny) ve výši 3 mil. Kč.	2,5 mil. Kč z humanitárního rozpočtu MZV - pokračování programu UNHCR pro afghánské uprchlíky v Íránu
2012	peněžní dar ve výši 2 mil. Kč	V rámci humanitární pomoci podpořila ČR v roce 2012 projekt WFP zaměřený na okamžitou potravinovou pomoc pro vnitřně vysídlené obyvatelstvo východních částí Konžské demokratické republiky (2 mil. Kč), projekt okamžité pomoci uprchlíkům z Mali v sousedních zemích (2 mil. Kč) a projekt posilování výživy dívek při jejich současném zapojování do vzdělávání v Jemenu (4 mil. Kč).	3 mil. Kč z humanitárního rozpočtu MZV - program spravovaný UNHCR a zaměřený na pomoc uprchlíkům ze Sýrie v sousedních zemích. Další 3 mil. Kč byly prostřednictvím UNHCR věnovány na provoz tranzitního zařízení pro evakuované obyvatele uprchlického tábora Ashraf v Íráku.

► 3. Humanitární pomoc ČR v mezinárodním kontextu

	UNICEF	UNRWA	CERF
2009	5 mil. Kč na projekt humanitární pomoci v Pákistánu	10 mil. Kč (okamžitá pomoc a obnova po konfliktu v Gaze)	2,5 mil. Kč
2010	5 mil. Kč na pitnou vodu pro lidi zasažené zemětřesením na Haiti v rámci okamžité humanitární výzvy OSN	3 mil. Kč (sociální projekty v PAÚ)	2,5 mil. Kč
2011	2,5 mil. Kč určené podvyživeným dětem v Jemenu	2,5 mil. Kč (sociální projekty v PAÚ)	5 mil. Kč na realizaci humanitární pomoci v zemích Afrického rohu
2012	2,5 mil. Kč na obnovu sanitárních zařízení a dodávek pitné vody na Haiti po hurikánu Sandy	4 mil. Kč (pomoc palestinským uprchlíkům, včetně těch postižených krizí v Sýrii)	2,5 mil. Kč

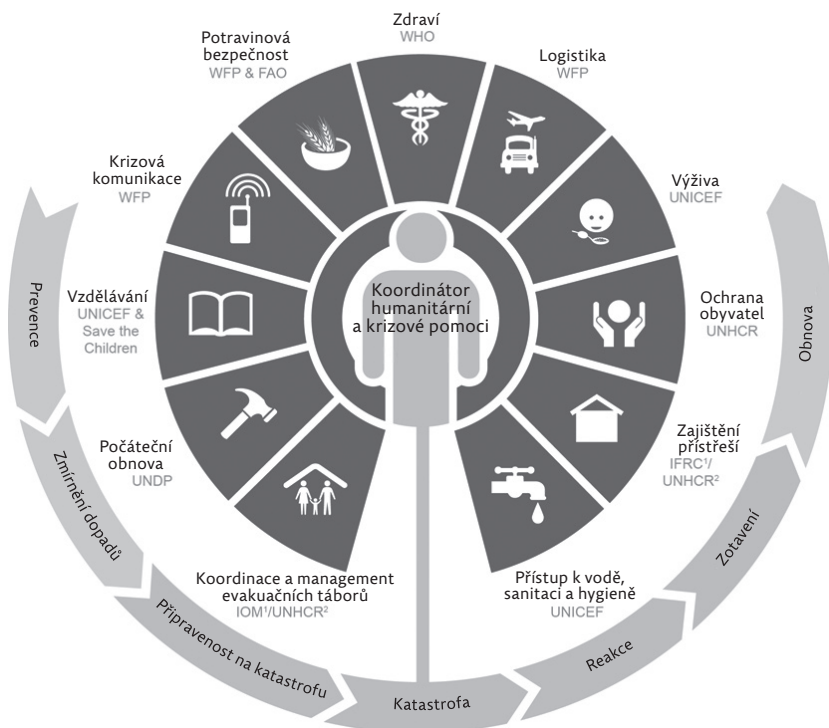
	IOM	ICRC	WHO
2009			848 tis. Kč, která byla určena na pomoc Ukrajině v souvislosti s chřipkovou pandemií
2010	povinný příspěvek ve výši 2 mil. Kč a příspěvek ve výši 5 mil. Kč na humanitární pomoc po záplavách v Pákistánu	9,401 mil. Kč	
2011	Česká republika v roce 2011 poskytla IOM vedle povinného příspěvku ve výši 2,8 mil. Kč také příspěvek ve výši 2,5 mil. Kč na humanitární pomoc uprchlíkům z Libye.	ČR odvádí povinný příspěvek ICRC, který v roce 2011 činil 640 290 CHF (13 mil. Kč). V roce 2011 přispěla ČR přes IFRC na humanitární pomoc po záplavách na Filipínách (1,7 mil. Kč); prostřednictvím příslušných národních asociací Červeného kříže, resp. Červeného půlměsíce byla poskytnuta pomoc po zemětřeseních v Japonsku a Turecku či po záplavách v Thajsku (celkem 11 mil. Kč).	
2012	2,72 mil. Kč na obnovu po záplavách v Pákistánu	ČR odvádí povinný příspěvek ICRC, který v roce 2012 činil 13,02 mil. Kč (plně započitatelný do ODA). Dále ČR v roce 2012 přispěla prostřednictvím ICRC na pomoc syrskému obyvatelstvu zasaženému konfliktem (3,5 mil. Kč).	

Zdroj: Informace o ZRS ČR za léta 2009–2012

► 3. Humanitární pomoc ČR v mezinárodním kontextu

Hlavním koordinátorem globální humanitární pomoci je Úřad pro koordinaci humanitárních záležitostí OSN (UN OCHA), který zajišťuje koherentní přístup všech aktérů k humanitární krizi. OCHA vypracovala seznam jedenácti sektorů pomoci (UN cluster approach) se stanovenou koordinující zodpovědností (viz graf níže). V rámci sektorů se vyhlašují globální výzvy (Consolidated Appeals Process) a provádějí intervence.

Graf 1: Sektory humanitární pomoci a mezinárodní organizace zodpovídající za jejich koordinaci

Zdroj: <http://clusters.humanitarianresponse.info/>

► 3. Humanitární pomoc ČR v mezinárodním kontextu

Největším dárce humanitární pomoci je Evropská unie, která poskytuje více než padesát procent globální humanitární pomoci. V roce 2011 poskytla EU 2,874 mld. EUR (74,15 mld. Kč) na humanitární pomoc.

Více informací
o humanitárních aktivitách
DG ECHO najdete na
<http://ec.europa.eu/echo/>

Samotné instituce EU z této sumy poskytly 38,7% a ČR poskytla 0,1%.¹⁵ ČR se zapojuje do tvorby humanitární politiky EU skrze pracovní skupinu Rady EU pro humanitární a potravinovou pomoc COHAFA, které jako první členská země EU předsedala během českého předsednictví. COHAFA se zabývá jednotlivými humanitárními situacemi a možnostmi pomoci. Současně sleduje průřezové agendy a spolupracuje s jinými pracovními skupinami jako například PROCIV – pracovní skupina pro civilní ochranu.

Implementace humanitární pomoci EU institucí se zabývá Generální ředitelství EK pro humanitární pomoc (DG ECHO). ECHO má přibližně 700 zaměstnanců pracujících v Bruselu a 44 kanceláří ve více než 38 partnerských zemích. Pro implementaci humanitárních intervencí spolupracuje ECHO s více než 200 partnery, kteří jsou schopni rychle reagovat dostatečnými finančními a lidskými zdroji v zasažené oblasti. Významnými partnery ECHO jsou nevládní neziskové organizace. Partnerství s ECHO je řízeno tzv. partnerskými smlouvami, které definují role a zodpovědnosti při implementaci humanitárních intervencí financovaných EU. Získat partnerskou smlouvu není jednoduchý proces a pro její obdržení musí NNO splňovat kritéria stabilního financování a efektivních procesů. ECHO od roku 2004 podepsalo jenom devět partnerských smluv

¹⁵ Zdroj: ECHO. Suma je uvedena jako součet humanitární pomoci ECHO a jednotlivých členských států EU.

► 3. Humanitární pomoc ČR v mezinárodním kontextu

s NNO z tzv. nových členských zemí EU, a to čtyři se slovenskými NNO, tři s českými NNO a po jedné s maďarskými a polskými NNO. Získáním partnerské smlouvy se automaticky nezaručuje přístup k implementaci humanitárních intervencí financovaných ECHO. Partneři ECHO včetně NNO se musí účastnit dotačních výběrových řízení. Jak zobrazuje Tabulka 4, slovenské NNO mají nejvíce podepsaných smluv, ale za období 2004–2012 implementovaly jenom jeden projekt na podporu kapacit. České NNO (ADRA, Charita ČR a Člověk v tísni) získaly za dané období dohromady 22 projektů v hodnotě 8,4 mil. EUR (210 mil. Kč).

Graf 2 zobrazuje hodnotu intervencí českých, polských a slovenských NNO za období 2004–2012 ze zdrojů ECHO. Tyto intervence probíhaly zejména v Rusku (Čečensku), Palestině, Súdánu, Afghánistánu, Mongolsku a Demokratické republice Kongo.

Tabulka 5 zobrazuje výši příspěvků do humanitární pomoci EU z jednotlivých zemí EU13,¹⁶ ze kterých má ECHO partnerské NNO. V tabulce je pro srovnání uveden také příspěvek tzv. staré členské země a tradičního donora ze středoevropského regionu – Rakouska.

Tab. 4: Zapojení NNO ze zemí EU13 do humanitárních intervencí ECHO

	Počet partnerských smluv	Počet projektů (2004–2012)	Hodnota projektů za období 2004–2012 (v mil. EUR)
Česká republika	3	22	8,4
Maďarsko	1	0	0
Polsko	1	13	5,5
Slovensko	4	1	0,045

Zdroj: ECHO

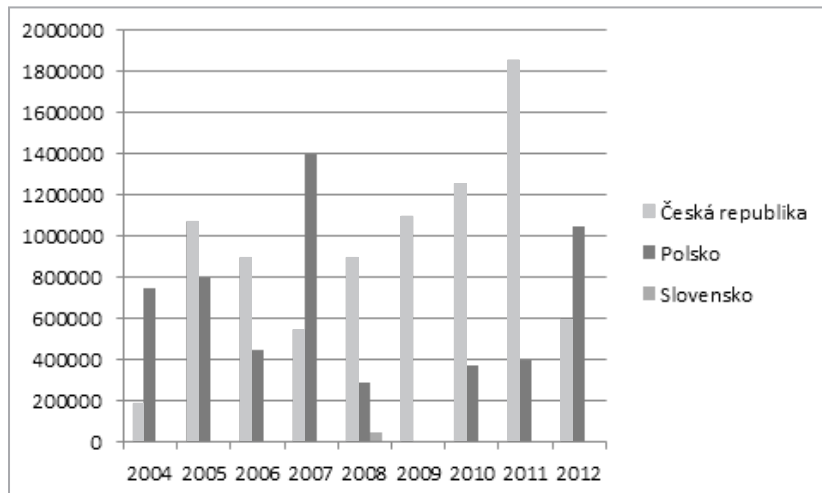
► 3. Humanitární pomoc ČR v mezinárodním kontextu

Tab. 5: Výše prostředků vybraných zemí EU13 a Rakouska poskytnutých v rámci humanitární pomoci EU v období 2004–2012 (v mil. EUR)

	Rok 2004	Rok 2005	Rok 2006	Rok 2007	Rok 2008	Rok 2009	Rok 2010	Rok 2011	Rok 2012	Suma za období 2004–2012
Česká republika	0,91	6,76	3,33	2,62	3,04	3,37	3,46	2,76	2,9	29,15
Maďarsko	0,46	0,76	0,19	0,27	1,24	0,3	0,97	0,29	0,85	5,33
Polsko	0,25	0,69	1,25	1,36	1,58	0,7	1,79	3,95	3,54	15,11
Slovensko	neuveďeno	1,66	0,76	1,13	1,46	0,66	0,68	0,54	0,3	7,19 (bez prostředků za rok 2004)
Rakousko	2,69	9	4,27	1,86	9,25	11,44	15,73	14,56	9,58	78,38

Zdroj: ECHO a MZV SR: Informácia o oficiálnej rozvojovej pomoci SR za rok 2011

Graf 2: Hodnota intervencí českých, polských a slovenských NNO za období 2004–2012 ze zdrojů ECHO (EUR)

Zdroj: ECHO

► 3. Humanitární pomoc ČR v mezinárodním kontextu

Od svého vstupu do EU prošla ČR dlouhou cestou, aby se stala rovnocenným partnerem pro jiné členské státy EU při společných humanitárních intervencích. Po necelých deseti letech můžeme ve zkratce shrnout její úspěchy, kterými nepochybně je úspěšné první předsedání nově založené pracovní skupiny pro humanitární a potravinovou pomoc (COHAF) během českého předsednictví v Radě EU a nedávné předsednictví iniciativy Dobrého humanitárního dárcovství. V případě ČR je to jednoznačně zavedení programování humanitární pomoci a výběrových dotačních řízení pro české nevládní neziskové organizace.

¹⁶ EU13 je označení pro země, které do EU vstoupily mezi lety 2004–2013. Konkrétně se jedná o Bulharsko, Chorvatsko, Kypr, Českou republiku, Estonsko, Litvu, Lotyšsko, Maďarsko, Maltu, Polsko, Rumunsko, Slovensko a Slovinsko. Tyto země bývají označovány i jako nové členské země EU.

► 4. Humanitární pomoc vybraných českých nevládních neziskových organizací na Haiti v období 2010– 2013¹⁷

12. ledna 2010 zasáhlo Haiti největší **zemětřesení** za posledních dvě stě let o síle 7 stupňů Richterovy stupnice, přičemž epicentrum se nacházelo pouhých 13,5 km od hlavního města Port-au-Prince. Počet obětí zasažených zemětřesením byl kolem 3,5 milionu, více než 220 000 lidí

zahynulo, více než 300 000 lidí bylo zraněno.¹⁸ Přibližně 1,5 milionu lidí muselo opustit své domovy, více než 293 000 obydlí bylo poškozeno nebo zničeno. V zemi bylo zničeno nebo poškozeno 4 000 škol, v hlavním městě bylo zasaženo až 80 % místních škol.¹⁹ Kromě dopadů zemětřesení zemi zasáhlo vypuknutí cholery v říjnu 2010. Od vypuknutí epidemie bylo nakaženo téměř 670 000 lidí, z čehož k srpnu 2013 zemřelo již 8 217 lidí.²⁰

V důsledku přírodní katastrofy na Haiti a přírodní katastrofy v Pákistánu v roce 2010 byl objem mezinárodní humanitární pomoci oproti roku 2009 navýšen o 23%.

Zdroj: Global Humanitarian Assistance: GHA Report 2012

Další přírodní katastrofa zasáhla tuto karibskou zemi 23. října 2012. 30. října haitská vláda vyhlásila výjimečný stav kvůli **tropickému hurikánu Sandy**. Bouře a následné záplavy nejvíce zasáhly jižní a západní regiony. Zasaženo bylo 1,5 milionu lidí, 27 000 obydlí bylo poškozeno nebo zničeno, zemřelo víc než 50 lidí. Vážně poškozena byla taky infrastruktura, poškozeny nebo zničeny byly nemocnice i školy. Obrovským rizikem v důsledku omezenému přístupu k sanitaci a nezávadné vodě a zničeným zdravotnickým zařízením bylo další šíření cholery. Sandy navíc udeřila jenom dva měsíce po tropické bouři Isaac, která napáchala také mnoho škod a mimo jiné zničila úrodu, která přežila jarní sucha.²¹ Výsledkem tak byl růst nezaměstnanosti a horší přístup k potravinám, které zdražily až o 200 %. Obrovským problémem se stala akutní podvýživa, kterou bylo podle OSN ohroženo až 450 000 lidí, z čeho více než 4 000 dětí do pěti let.²²

► 4. Humanitární pomoc vybraných českých nevládních neziskových organizací na Haiti v období 2010 – 2013

Fakt, že na Haiti žije 80 % z celkových 9,8 mil. obyvatel pod hranicí **chudoby**, tj. s denním příjmem pod hranicí 1,25 amerického dolaru, klasifikuje tuto zemi na nejchudší zemi na celé západní polokouli.²³ V roce 2012 bylo Haiti zároveň zemí s jedním z nejnižších Indexů lidského rozvoje (HDI) – s HDI o hodnotě 0,456 skončilo na nevalném 161. místě mezi 187 hodnocenými zeměmi a územími.²⁴

Kromě chudoby se Haiti potýká i s **politickou nestabilitou**. Je to politicky zhroucený stát,²⁵ pro který jsou typické politické převraty a nestabilita de facto od jeho nezávislosti v roce 1804. Od roku 2004 tu působí vojenská mise OSN, aniž by tu probíhala válka.²⁶

Bezprostředně po zemětřesení **česká vláda poskytla Haiti okamžitou pomoc z humanitárního rozpočtu MZV** a také uvolnila i mimořádné prostředky z vládní rozpočtové rezervy. Již 14. ledna 2010, dva dny po ničivém zemětřesení na Haiti, ministr zahraničních věcí ČR rozhodl

17 Tato kapitola je založena na informacích získaných prostřednictvím dotazníků zaslaných organizacím ADRA ČR, Charita ČR a Člověk v tísni.

18 Disasters Emergency Committee: <http://www.dec.org.uk/haiti-earthquake-facts-and-figures>

19 Disasters Emergency Committee: <http://www.dec.org.uk/haiti-earthquake-facts-and-figures>

20 Center for Disease Control and Prevention: <http://www.cdc.gov/travel/notices/watch/haiti-cholera>

21 Vláda uvedla, že v jižní části země bylo zničeno přes 70% úrody (Charita ČR: <http://caritasczech.org/kde-pusobime/amerika/haiti/haiti-po-sandy-ohrozeno-needostatkem-potravin-a-sirenim-cholery/>).

22 UN OCHA: <http://www.unocha.org/cerf/cerf-worldwide/where-we-work/hti-2012>

23 Nováček 2013.

24 UNDP: <http://hdrstats.undp.org/images/explanations/HTI.pdf>

25 Global Humanitarian Assistance: <http://www.globalhumanitarianassistance.org/countryprofile/haiti>

► 4. Humanitární pomoc vybraných českých nevládních neziskových organizací na Haiti v období 2010–2013

o uvolnění okamžité pomoci ve výši 5 mil. Kč. Tato částka byla prostřednictvím UNICEF věnována na zajištění pitné vody v zasažených oblastech. 18. ledna pak bylo vládou ČR uvolněno pro Haiti dalších 15 mil. Kč, a to na dlouhodobější obnovu zdrojů obživy a vody, vzdělávacích a sociálních zařízení a na prevenci dalších katastrof. V rámci této pomoci bylo mezi vybrané české NNO, konkrétně organizacemi ADRA ČR, Člověk v tísni, Charita ČR a Fidcon, rozděleno v dotačních řízeních 10,5 mil Kč.²⁷ Po hurikánu Sandy v roce 2012 se MZV rozhodlo opětovně poskytnout humanitární pomoc prostřednictvím UNICEF částkou 2,5 mil. Kč na rychlou obnovu sanitární infrastruktury a dodávek pitné vody.²⁸

Tab. 6: Humanitární pomoc ČR Haiti v letech 2010–2012 (v mil. Kč)

	Celková humanitární pomoc ČR (poskytnuta MZV) v daném roce	Z toho humanitární pomoc ČR pro Haiti	Realizátoři
2010	89,35	20 / 22,4%	UNICEF, ADRA, Člověk v tísni, Fidcon, Charita ČR, IFRC, Malteser International
2011	73	5,4 / 16,4%	Člověk v tísni, Charita ČR, MAGNA Děti v tísni
2012	72,8	2,5 / 3,4%	UNICEF

Zdroj: MZV: Humanitární pomoc ČR v letech 2010, 2011 a 2012

České neziskové organizace začaly působit na Haiti bezprostředně po zemětřesení v roce 2010. Mezi prvními, které založily své mise na Haiti, byly ADRA ČR, Člověk v tísni a Charita ČR. Na příkladech těchto organizací si představíme intervence českých NNO na Haiti v letech 2010 až 2013. Ihned po zemětřesení všechny tři NNO vyhlásily veřejné sbírky v ČR a současně požádaly o dotaci od MZV ČR.

ADRA ČR a Charita ČR zpočátku působily v regionu Léogâne. ADRA ČR se pak později soustředila především na pomoc v horské oblasti Petit Goave. Člověk v tísni také pomáhal v regionu Petit Goave, kde nepůsobilo tolik organizací.

► 4. Humanitární pomoc vybraných českých nevládních neziskových organizací na Haiti v období 2010 – 2013

ADRA ČR nejdříve poskytla materiální pomoc obyvatelům uprchlického tábora v Carrefouru a v okolí města Léogâne. Obě oblasti patřily k nejvíce postiženým. V táborech vybudovala dvě mobilní kliniky a podílela se na řízení táborů. Součástí její pomoci bylo i postavení 1500 dřevěných domků se zapojením místních řemeslníků, což jim pomohlo získat pravidelný příjem. Později ADRA ČR pomáhala především v oblasti Petit Goave. Zaměřila se tu na sektor zemědělství, který je jedním z hlavních zdrojů obživy i příjmů obyvatel. Během prvních týdnů po zemětřesení tu totiž lidé spotřebovali téměř veškeré osivo, které měli. Okamžitá distribuce náhradního osení tak zajistila výnos z hned první úrody po katastrofě a odvrátila hrozící hladomor.

Charita ČR se v regionu Léogâne také zaměřila na materiální pomoc, stavbu škol a školek a obnovu zdrojů obživy, a to ve třech oblastech – zemědělství, chovatelství a drobné podnikání. Organizace se zapojila i do distribuce potravinové pomoci pro školní kantýny financovaným Světovým potravinovým programem (WFP).

Člověk v tísni se po prvních týdnech akutní humanitární a psychosociální pomoci soustředil v Petit Goave na rekonstrukci a stavbu škol. Později se organizace podílela, především logisticky, na obnově pobočky Národní knihovny v Petit Goave. Celou dobu své působnosti Člověk v tísni pomáhal i s koordinací pomoci. Kromě bezprostřední pomoci a rekonstrukce země se organizace soustředila i na posilování odolnosti místních komunit vůči přírodním katastrofám, jako jsou zemětře-

26 Pro víc viz UN Stabilization Mission in Haiti: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/minustah/index.shtml>

27 MZV: Informace o humanitární pomoci poskytnuté Českou republikou do zahraničí v roce 2010.

28 MZV: Humanitární pomoc v roce 2012.

► 4. Humanitární pomoc vybraných českých nevládních neziskových organizací na Haiti v období 2010 – 2013

sení nebo hurikány, a to budováním systému včasného varování nebo školeními, jak se zachovat a jak si pomáhat při přírodních katastrofách.

Zázemí, které si ADRA ČR a Charita ČR vybudovaly po zemětřesení v roce 2010, jim pomohla při **humanitárních intervencích po hurikánu Sandy v roce 2012**. Svou přítomností a znalostí prostředí mohly ovlivnit koordinování pomoci a zahrnout místní obyvatelstvo ve větší míře, což vedlo ke zvýšení efektivity a lepšímu zacílení pomoci. Člověk v tísní obětí Sandy přímo nepomáhal, významně se ale podílel na prevenci šíření epidemie cholery.

ADRA ČR díky své přítomnosti na místě takřka okamžitě podpořila lidskými zdroji pomoc sesterské ADRA Haiti a také implementovala menší projekt pomoci zaměřený na vylepšování infrastruktury v oblasti Petit Goave. V Léogâne dopady hurikánu Sandy nebyly oproti jiným oblastem Haiti tak velké, a proto se v této oblasti Charita ČR zaměřila na obnovu obživy, konkrétně na úlevy při splácení mikropůjček v období po Sandy.

Jak ADRA ČR, tak Charita ČR patří do typu NNO **tzv. sítí**, což jim napomohlo při implementaci. Sesterské organizace ADRA Haiti a Caritas Haiti na Haiti působí už více než 30 let a současně při humanitárních katastrofách pracují společně s ostatními organizacemi v rámci své sítě. Tento způsob spolupráce jim umožňuje jak sdílení expertů a kapacit pro implementaci projektů, tak jim pomáhá ke většímu **fundraisingu**.

Veřejná sbírka vyhlášená na pomoc Haiti ADRA ČR v roce 2010 přinesla téměř 14 mil. Kč., v roce 2011 to již bylo jenom něco přes 11 tisíc Kč. Svě aktivity ADRA ČR na Haiti pak financovala především přes organizaci ADRA Kanada, což jí umožnilo zůstat na Haiti i během let 2011 až 2012. V konkrétních číslech ADRA Kanada poskytla organizaci ADRA ČR mezi lety 2011–2013 zdroje ve výši přibližně 10,4 mil. Kč. To z celkových zdrojů

► 4. Humanitární pomoc vybraných českých nevládních neziskových organizací na Haiti v období 2010 – 2013

asi 37 mil. Kč, které měla ADRA ČR na své aktivity na Haiti mezi lety 2010–2013 k dispozici, představovalo 28%.²⁹

Člověk v tísní měl při své humanitární misi na Haiti důležitou oporu především **v partnerských organizacích** z Alliance 2015, které již na Haiti byly etablovány a kterým svěřil výrazné sumy svých prostředků. Organizace mohla pomoci více než 130 tisícům Haitanům díky prostředkům z veřejné sbírky SOS Haiti, finančním prostředkům z Klubu přátel Člověka v tísní, sbírce Skutečný dárek, Magistrátu hlavního města Prahy, MZV a UNICEF. Z veřejné sbírky SOS Haiti získal Člověk v tísní 46,2 milionu Kč.³⁰

Při školení místních horských farmářů v Petit Goave v současných technikách pěstování použila ADRA ČR metodiky tzv. Farmer Field Schools. Jedná se o školení založené na participaci, kdy si farmáři či zemědělci sami ve skupinkách identifikují problém, navrhnou možné řešení, aplikují je a na základě pozorování pak hodnotí úspěšnost. Ve skupině nechybí ženy, které jsou podporovány v aktivním přístupu. Ženy tu tak, často poprvé v životě, mají možnost odrepresentovat svoji práci.
Zdroj: ADRA ČR

Klíčovou roli při úspěchu implementace humanitární pomoci kromě dostatečných finančních a lidských zdrojů, stejně tak jako při rozvojové spolupráci, sehrávají **místní komunity a autority a jejich zapojení**. ADRA ČR přímo na místě spolupracovala s regionálním odborem Ministerstva zemědělství, místní radnicí a místními státními reprezentanty Ministerstva zemědělství. Po překonání bezprostřední humanitární krize se ADRA ČR při zapojování místní komunity snažila podpořit aktivní **zapojování žen**.

²⁹ ADRA ČR.

³⁰ Člověk v tísní: <http://www.clovekvtisni.cz/cs/humanitarni-a-rozvojova-pomoc/zeme/haiti>

► 4. Humanitární pomoc vybraných českých nevládních neziskových organizací na Haiti v období 2010–2013

Charita ČR podobně koordinovala výběr lokalit pro přípravu projektu s místními organizacemi a využila také informací poskytnutých místní pobočkou Ministerstva zemědělství. To bylo v připravovaném humanitárním projektu jedním z partnerů, na kterém spolupracovala s vedoucími zástupci místních komunitních výborů. Projekt byl také v souladu se strategickým plánem Caritas Haiti 2010–2014, který zohledňoval situaci v zemi před zemětřesením a mezi rozvojovými výzvami v jednotlivých sektorech identifikoval především potřebu spolupráce v oblasti udržitelného žívobytí.

Člověk v tísní spolupracoval se školami, komunitními výbory a několika místními organizacemi. Školy, které Člověk v tísní pomáhal rekonstruovat, byly vybírány na základě seznamu haitské školní inspekce a vlastního průzkumu, který se zaměřoval především na míru poničení, přístup ke škole, okolní terén a její zranitelnost. Významnou spoluprací s místní komunitou, která vedla k jejímu posilování, bylo taky zakládání komunitních sdružení pro prevenci a zmírnění následků katastrof, jejichž dobrovolnými členy byli zástupci jednotlivých vesnic. Člověk v tísní také podpořil zapojování žen, a to prostřednictvím vzdělávacích kurzů.

Pro všechny tři české organizace při jejich působení na Haiti, které je často zasaženo hurikány a zemětřesením, bylo jednou ze strategických priorit **omezování rizika přírodních katastrof**.³¹ Jádrem tohoto přístupu spočívá v tom, že se v oblasti (regionu, zemi), která je často zasažena přírodními katastrofami, tento fakt při rekonstrukci zohlední, aby byly ztráty způsobené další katastrofou výrazně nižší. Kromě tzv. tvrdého přístupu, který znamená konstrukci veřejných budov a obydlí odolnějších proti přírodním katastrofám, existuje i tzv. měkký přístup, tedy

31 Omezování rizika přírodních katastrof je v angličtině označováno jako Disaster Risk Reduction (DRR).

► 4. Humanitární pomoc vybraných českých nevládních neziskových organizací na Haiti v období 2010 – 2013

osvěta, systémy včasného varování či obnova oblastí (domů i polí) tak, aby byly dopady budoucí katastrofy eliminovány. Všechny tři české NNO se při omezování dopadů přírodních katastrof na Haiti snažily o úzkou spolupráci s místní komunitou. Tato totiž disponuje dobrou znalostí místního prostředí a získání potřebného know-how, znalostí a vybavení jí může v budoucnu pomoci významně eliminovat důsledky přírodních katastrof.

Jak ADRA ČR, tak Charita ČR dokázaly při své činnosti na Haiti úspěšně transformovat projekty urgentní humanitární pomoci po zemětřesení v roce 2010 **na projekty s dlouhodobým rozvojovým dopadem**. Člověk v tísni působící na Haiti bezmála tři roky se naproti tomu již na začátku rozhodl, že jeho mise bude humanitární a nepřejde do rozvojové spolupráce. Důvodem bylo, že přechod k rozvojové spolupráci na Haiti vnímala organizace vzhledem k dlouhodobé přítomnosti mnoha jiných organizací, velké vzdálenosti a s tím spojenými vysokými náklady za neefektivní.

► Závěr

Za posledních deset let si humanitární pomoc ČR prošla od přerozdělování pomoci ministrem zahraničních věcí až k profesionálnímu přístupu se zavedeným programováním porovnatelnému s jinými zeměmi vyspělých donorů. Důležitými milníky v tomto procesu zcela jistě byly přihlášení k iniciativě Dobrého humanitárního dárcovství v roce 2006 a přijetí první Operační strategie humanitární pomoci ČR spolu s vypsáním prvního výběrového dotačního řízení na projekty humanitární pomoci v zemích zasažených komplexní humanitární krizí v roce 2009. Z pohledu systematizace a profesionalizace pak bylo stěžejní završení transformace rozvojové spolupráce a humanitární pomoci v roce 2010 Zákonem o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí (Zákon č. 151/2010 sb.), který zakotvil definici humanitární pomoci a vymezil pravomoci Ministerstva zahraničních věcí a Ministerstva vnitra při jejím poskytování. Mezi lety 2004 až 2012 poskytla ČR 758,7 mil. Kč na humanitární pomoc.

Důležitými partnerem české vlády při poskytování humanitární pomoci v zahraničí jsou kromě mezinárodních organizací a zahraničních NNO i české NNO. Tyto již v rámci výše zmiňovaného prvního dotačního řízení na projekty humanitární pomoci v roce 2009 implementovaly 8 projektů ve výši téměř 20 mil. Kč. V roce 2012, kdy proběhly tři dotační řízení MZV na humanitární pomoc v zahraničí v kategoriích komplexní krize, obnova po katastrofách a okamžitá pomoc, se pak české NNO na realizaci humanitární pomoci ČR v zahraničí podílely projekty ve výši 44,5% z rozpočtu téměř 73 mil. Kč.

Humanitární pomoc a její cíle se liší od rozvojové spolupráce a cílem humanitárních projektů není přejít do fáze rozvojové spolupráce. Někdy tomu však v daném kontextu tak může být. Na projektech humanitární pomoci organizací ADRA ČR a Charita ČR na Haiti tento proces transformace humanitární pomoci do rozvojových aktivit, které z dlouhodobé-

ho hlediska přispívají k eliminování negativních dopadů příštích humanitárních katastrof, byl vidět.

Jak bylo zmíněno v úvodu, tato studie neaspirovala na komplexní zmapování ani detailní analýzu dopadů projektů humanitární pomoci vybraných českých NNO v zahraničí. K tomu slouží průběžné a závěrečné evaluační zprávy. Přesto bychom závěrem této kapitoly rády zmínily několik **bodů k diskuzi**, jak zlepšit českou humanitární pomoc, které vstaly při psaní této studie a které si podle nás zaslouží další hlubší debatu, např. v rámci **pracovní skupiny Humanitární pomoc Českého fóra pro rozvojovou spolupráci (FoRS)**.

Prvním bodem je otázka dostatečných **kapacit**. České NNO by před vstupem do humanitárního projektu měly být schopny rychle a efektivně zvážit, zda má organizace v dané chvíli reálně na projekt kapacity a veškeré nastavené procesy, které může ve velmi krátké a často napjaté situaci aktivovat a aplikovat.

Další důležitou oblastí k diskuzi v české komunitě NNO je **standardizované nastavení rolí všech aktérů a procesů**, jak finančních, administrativních, bezpečnostních, tak komunikačních. Klíčovou otázkou tu je zajištění maximální spolupráce a koordinace týmu tak, aby bylo reflektováno místní prostředí a nastaven adekvátní přístup k zaměstnancům, zodpovídajícího místním kulturním a genderovým rolím.

Výzvou také zůstává, jak mohou české NNO pomoci v zasažené oblasti eliminovat možné negativní dopady **náhlého velkého přílivu organizací a financí ze zahraničí**. V tomto směru si debatu jistě zaslouží to, jak nejlépe **podporovat zapojení aktivních místních příjemců** do humanitární pomoci.

► Závěr

Závěrem věříme, že ke zlepšení české humanitární pomoci by kromě jiného měly napomoci bilaterální **evaluace projektů humanitární pomoci** podpořených ČR, které byly pilotně ORS MZV ČR zahájeny v roce 2013, a to bilaterální evaluací humanitární pomoci organizace ADRA ČR v Myanmaru.

► Seznam použitých zdrojů

ADRA Česká republika:

www.adra.cz

ADRA International:

www.adra.org

Caritas Internationalis: Globalising Solidarity: Caritas Internationalis Activities Report:

<http://www.caritas.org/includes/pdf/annualreport03-07.pdf>

Caritas Internationalis:

www.caritas.org

Center for Disease Control and Prevention: Cholera in Haiti:

<http://wwwnc.cdc.gov/travel/notices/watch/haiti-cholera>

Člověk v tísni:

www.clovekvtisni.cz

Disasters Emergency Committee: Haiti Earthquake Facts and Figures:

<http://www.dec.org.uk/haiti-earthquake-facts-and-figures>

DG ECHO – Generální ředitelství Evropské komise pro humanitární pomoc

ECHO: Agreements for humanitarian aid awarded by ECHO – 2004:

http://ec.europa.eu/echo/files/funding/agreements/agreements_2004.pdf

ECHO: Agreements for humanitarian aid awarded by ECHO – 2005:

http://ec.europa.eu/echo/files/funding/agreements/agreements_2005.pdf

ECHO: Agreements for humanitarian aid awarded by ECHO – 2006:

http://ec.europa.eu/echo/files/funding/agreements/agreements_2006.pdf

ECHO: Agreements for humanitarian aid awarded by ECHO – 2007:

http://ec.europa.eu/echo/files/funding/agreements/agreements_2007.pdf

ECHO: Agreements for humanitarian aid awarded by ECHO – 2008:

http://ec.europa.eu/echo/files/funding/agreements/agreements_2008.pdf

► Seznam použitých zdrojů

ECHO: Agreements for humanitarian aid awarded by ECHO – 2009:

http://ec.europa.eu/echo/files/funding/agreements/agreements_2009.pdf

ECHO: Agreements for humanitarian aid awarded by ECHO – 2010:

http://ec.europa.eu/echo/files/funding/agreements/agreements_2010.pdf

ECHO: Agreements for humanitarian aid awarded by ECHO – 2011:

http://ec.europa.eu/echo/files/funding/agreements/agreements_2011.pdf

ECHO: Agreements for humanitarian aid awarded by ECHO – 2012:

http://ec.europa.eu/echo/files/funding/agreements/agreements_2012.pdf

ECHO: EU Humanitarian Aid Budget 1993-2011:

http://ec.europa.eu/echo/files/media/publications/annual_report/annex_2011_tables.pdf

ECHO: European humanitarian assistance – 2012 Contributions by EU donors:

http://ec.europa.eu/echo/files/funding/figures/budget_implementation/AnnexIX.pdf

ECHO: FPA Partners List as of July 2013:

http://ec.europa.eu/echo/files/partners/humanitarian_aid/fpa_partners.pdf

ECHO: Member States' humanitarian assistance. Standard reports 2004-2010:

http://ec.europa.eu/echo/funding/key_figures/ms_en.htm

Global Humanitarian Assistance:

<http://www.globalhumanitarianassistance.org/countryprofile/haiti>

Global Humanitarian Assistance: GHA Report 2012:

<http://www.globalhumanitarianassistance.org/wp-content/uploads/2012/07/GHA-Main-report-print.pdf>

Charita Česká republika:

www.caritasczech.org/charita-cr

MZV SK: Oficiálna rozvojová pomoc Slovenskej republiky v roku 2011:

http://www.mvro.sk/attachments/article/294/Informacia_material_SR_2011.pdf

► Seznam použitých zdrojů

Nováček, P.: Příspěvek k rozvojové geografii – srovnávací studie Bhutánu, Haiti a Rwandy. In: Geografický Časopis, 65 (2013) 1, s. 45–60.

MZV – Ministerstvo zahraničních věcí

MZV: Koncepce zahraniční rozvojové pomoci České republiky na období 2002–2007. 2001:

MZV: Koncepce zahraniční rozvojové spolupráce České republiky na období 2010–2017. 2010:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koncepce_publicace/koncepce_zrs_cr_2010_2017.html

MZV: Kritéria pro hodnocení návrhů projektů humanitární pomoci: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/humanitarni_pomoc/projekty/kriteria_pro_hodnoceni_navrhu_projektu.html

MZV: Operační strategie humanitární pomoci ČR na rok 2011: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/humanitarni_pomoc/prirucka_WFP_pro_nevladni_organizace/operacni_strategie_humanitarni_pomoci_cr_1.html

MZV: Operační strategie humanitární pomoci ČR na rok 2012: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/humanitarni_pomoc/prirucka_WFP_pro_nevladni_organizace/operacni_strategie_humanitarni_pomoci_cr_2.html

MZV: Výroční souhrn humanitární pomoci ČR za rok 2004: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/humanitarni_pomoc/vyrocní_souhrny_hp/rok_2004.html

MZV: Výroční souhrn humanitární pomoci ČR za rok 2005: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/humanitarni_pomoc/vyrocní_souhrny_hp/rok_2005.html

MZV: Výroční souhrn humanitární pomoci ČR za rok 2006: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/

► Seznam použitých zdrojů

[humanitarni_pomoc/vyrocní_souhrny_hp/rok_2006.html](http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/humanitarni_pomoc/vyrocní_souhrny_hp/rok_2006.html)

MZV: Výroční souhrn humanitární pomoci ČR za rok 2007:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/humanitarni_pomoc/vyrocní_souhrny_hp/rok_2007.html

MZV: Výroční souhrn humanitární pomoci ČR za rok 2008:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/humanitarni_pomoc/vyrocní_souhrny_hp/rok_2008.html

MZV: Výroční souhrn humanitární pomoci ČR za rok 2009:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/humanitarni_pomoc/vyrocní_souhrny_hp/rok_2009.html

MZV: Výroční souhrn humanitární pomoci ČR za rok 2010:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/humanitarni_pomoc/vyrocní_souhrny_hp/rok_2010.html

MZV: Výroční souhrn humanitární pomoci ČR za rok 2011:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/humanitarni_pomoc/vyrocní_souhrny_hp/rok_2011.html

MZV: Výroční souhrn humanitární pomoci ČR za rok 2012:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/humanitarni_pomoc/vyrocní_souhrny_hp/humanitarni_pomoc_cr_v_roce_2012.html

UN OCHA: Central Emergency Response Fund: Haiti 2012:

<http://www.unocha.org/cerf/cerf-worldwide/where-we-work/hti-2012>

UN Stabilization Mission in Haiti:

<http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/minustah/index.shtml>

UNDP: Human Development Report 2013. The Rise of the South:

Human Progress in a Diverse World:

<http://hdrstats.undp.org/images/explanations/HTI.pdf>

► Seznam zkratek a akronymů

ČR	Česká republika
ČRA	Česká rozvojová agentura
CERF	Fond rychlé reakce OSN (Central Emergency Response Fund)
COHAFA	Pracovní skupina Rady EU pro humanitární a potravinovou pomoc (Council Working Group on Humanitarian Aid and Food Aid)
DG ECHO	Generální ředitelství Evropské Komise pro humanitární pomoc (European Community Humanitarian Office)
DRR	Omezování rizika přírodních katastrof (Disaster Risk Reduction)
EU	Evropská unie
FoRS	České fórum pro rozvojovou spolupráci
GŘ HZS	Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru
HP	Humanitární pomoc
HDI	Index lidského rozvoje (Human Development Index)
IFRC	Mezinárodní federace společností Červeného kříže a Červeného půlměsíce (International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies)
IOM	Mezinárodní organizace pro migraci (International Organization for Migration)
ICRC	Mezinárodní výbor Červeného kříže (International Committee of the Red Cross)
MVRO	Platforma mimovládních rozvojových organizací
MV	Ministerstvo vnitra
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí
NNO	Nevládní nezisková organizace
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
ORS	Odbor rozvojové spolupráce a humanitární pomoci
OSN	Organizace spojených národů

► Seznam zkratk a akronymů

PROCIV	Pracovní skupina Rady EU pro civilní ochranu (Council Working Group on Civil Protection)
UNHCR	Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UN High Commissioner for Refugees)
UNICEF	Dětský fond OSN (United Nations International Children Emergency Fund)
UNOCHA	Úřad pro koordinaci humanitárních záležitostí OSN (UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs)
UNRWA	Úřad OSN pro palestinské uprchlíky na Blízkém Východě (UN Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East)
WHO	Světová zdravotnická organizace (World Health Organization)
WFP	Světový potravinový program (World Food Programme)
ZRS	Zahraniční rozvojová spolupráce

► Seznam tabulek, grafů a příloh

str. 14	Tab. 1: Plánované a skutečné čerpání prostředků na humanitární pomoc v gesci MZV ČR
str. 17	Tab. 2: Humanitární pomoc ČR vykazovaná dle metodologie DAC/OECD
str. 20	Tab. 3: Zapojení ČR do mezinárodních humanitárních organizací (kromě ECHO) v letech 2009-2012
str. 24	Tab. 4: : Zapojení NNO ze zemí EU13 do humanitárních intervencí ECHO
str. 25	Tab. 5: Výše prostředků vybraných zemí EU13 a Rakouska poskytnutých v rámci EU humanitární pomoci v období 2004–2012
str. 29	Tab. 6: Humanitární pomoc ČR Haiti v letech 2010–2012
str. 22	Graf 1: Sektory humanitární pomoci a jejich vedoucí organizace
str. 25	Graf 2: Hodnota intervencí českých, polských a slovenských NNO za období 2004–2012 ze zdrojů ECHO

